O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

Da'vat

Агар мақсадсиз бўлсанг ҳеч нарса қилолмайсан, мақсадинг катта бўлмаса буюк иш қилолмайсан.

Дени ДИДРО

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ • معرفت

1931 йилдан чиқа бошлаган 2001 йил 21 февраль, чоршанба Баҳоси сотувда эркин нархда № 15 (7314)

Ibrat

Чироқчи туманидаги "Чиял" ширкат хўжалигининг Чувуллоқ қишлоғида истиқомат қилувчи Ҳусан ҳожи бобо Яллаев қишлоқ марказидаги ўрта мактабга узоқдан қатнаб ўқиётган болалар учун ўз ҳисобидан мактаб қуриб берди.

Milliy dastur amalda!

УЗОҚНИ КЎЗЛАГАН МАҚСАДЛАРИМИЗНИНГ БУГУНГИ РЎЁБИ

ИМКОНИЯТ

Озод одамгина ўз олдига қатъий мақсад қўя олади, унга эришиш йўлида қилган меҳнатлари, чеккан заҳматлари мевасининг бир кун келиб тотли таъмини туйишига ишонади. Бундай инсоннинг кечирган ҳаёти мазмунли ҳамда ўз ортидан келаётган авлодлари учун ибрат мактаби бўла олади. Мамлакатимиз мустақил бўлгач, аввало, кишиларимиз онгида бошланган ислоҳотлар бугунги кунга келиб улар ҳаётининг барча жабҳаларида кенг миқёсда кечмоқда. Айниқса, соғломлашаётган жамиятимизга ўзларининг соф орзу-умидлари, интилишлари, яратувчилик фаолияти ҳамда куч-қудрати билан мадад бўладиган ёшлар масаласи ҳукуматимизнинг доимий диққат-марказида турибди. Улар учун керакли шарт-шароитлар яратилмоқда.

"Кадрлар тайёрлаш соҳасидаги давлат сиёсати инсонни интеллектуал ва маънавий-ахлоқий жиҳатдан тарбиялаш билан узвий боғлиқ бўлган узлуксиз таълим тизими орқали ҳар томонлама баркамол шахс-фуқарони шакллантиришни назарда тутади. Шу тарзда фуқаронинг энг асосий конституциявий ҳуқуқларидан бири—билим олиш, ижодий қобилиятни намоён этиш, интеллектуал жиҳатдан ривожланиш, касби бўйича меҳнат қилиш ҳуқуқи рўёбга чиқарилади".

("Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"дан)

Жаҳон ҳамжамияти томонидан ўзбек давлатчилигини шакллантириш, ривожлантириш борасидаги барча саъй-ҳаракатлар, ислоҳотлар, дастурлар "ўзбек модели" сифатида тан олинмоқда. Худди шундай баҳога сазовор бўлган "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури" ҳам тараққиётни таъминлашга хизмат қиладиган стратегик мақсадларни ўзида мужассам этган муҳим давлат ҳужжати сифатида муваффақиятли бажарилмоқда. Ўтган уч йил давомида барча таълим турлари мазмунига киритилган янгиликлар, ўзгаришлардан ташқари, республикамизда ўз фаолиятини тубдан янги шаклда бошлаган ўрта махсус ва касб-ҳунар таълими муассасалари фикримиз далили. Мамлакатимизда шу кунгача янги, замонавий талабларга мос 260 та касб-ҳунар коллежлари ҳамда 47 та академик лицейлар фойдаланишга топширилди.

Бу масканлар ёшларимизнинг, ўз ҳаёт йўлларини танлашлари, касб-ҳунар эгаси бўлишлари, бир сўз билан айтганда, ўз тақдирларини белгилашлари учун имкониятлар маконига айланиб бормоқда.

КИМ БЎЛМОҚЧИ-(МАН)СИЗ?

Бу савол илгарилари асосан катталар томонидан кичикларга берилар, улар эса кўпроқ хаёлан бунга жавоб беришарди. Бироқ мавжуд шарт-шароит ҳамда болани ўраб турган бир қолипдаги муҳит кўп ҳам унинг орзу-ҳавасларини рўёбга чиқаришга йўл қўявермасди. Таълим тизимида бугунги ислоҳотлардан кўзланган асосий ғоя, мақсад эса ҳар бир ўқувчининг ўз қизиқишлари, қобилияти ва имкониятларини юзага чиқариб, унинг шахс сифатида шаклланишини таъмин этиш. Токи, ҳар бир ўғил, қиз жамиятда ўз ўрнини муносиб топа билиши ва унинг гуллаб-яшнаши учун ҳисса қўшмоғи лозим эканлигини англаб етиши керак. Демак, сарлавҳадаги саволни ўқувчи "Ким бўлмоқчиман?", дея ўзига бериб, унга онгли равишда жавоб бермоғи бу ўринда энг тўғри йўл ҳисобланади.

«Академик лицейларда ўқувчилар ўзлари танлаб олган таълим йўналиши бўйича (гуманитар, техника, аграр ва бошқа соҳалар) билим савияларини ошириш ҳамда фанни чуқур ўрганишга қаратилган махсус касб-ҳунар кўникмаларини ўзларида шакллантириш имкониятига эга бўладилар. Бу кўникмаларни ўқишни муайян олий таълим муассасаларида давом эттириш ёки меҳнат фаолиятида рўёбга чиқаришлари мумкин».

("Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"дан).

Йигирма биринчи асрнинг илк йилида эзгу мақсадлар билан бошланган катта ишнинг илк натижаларини кўриш бахтига муяссар бўламиз. Ҳадемай янгидан ташкил этилган академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларининг биринчи қалдирғочлари — 4969 нафар йигит, қиз жўшқин ҳаётга учирма бўладилар. Уларнинг парвози қандай бўлишидан қатъий назар, биринчилиги билан ҳамиша аҳамиятли бўлиб қолаверади. Келинг, яхшиси ор-зуларимиз рўёбини, умидларимиз учқунини уларнинг

(Давоми 2-бетда)

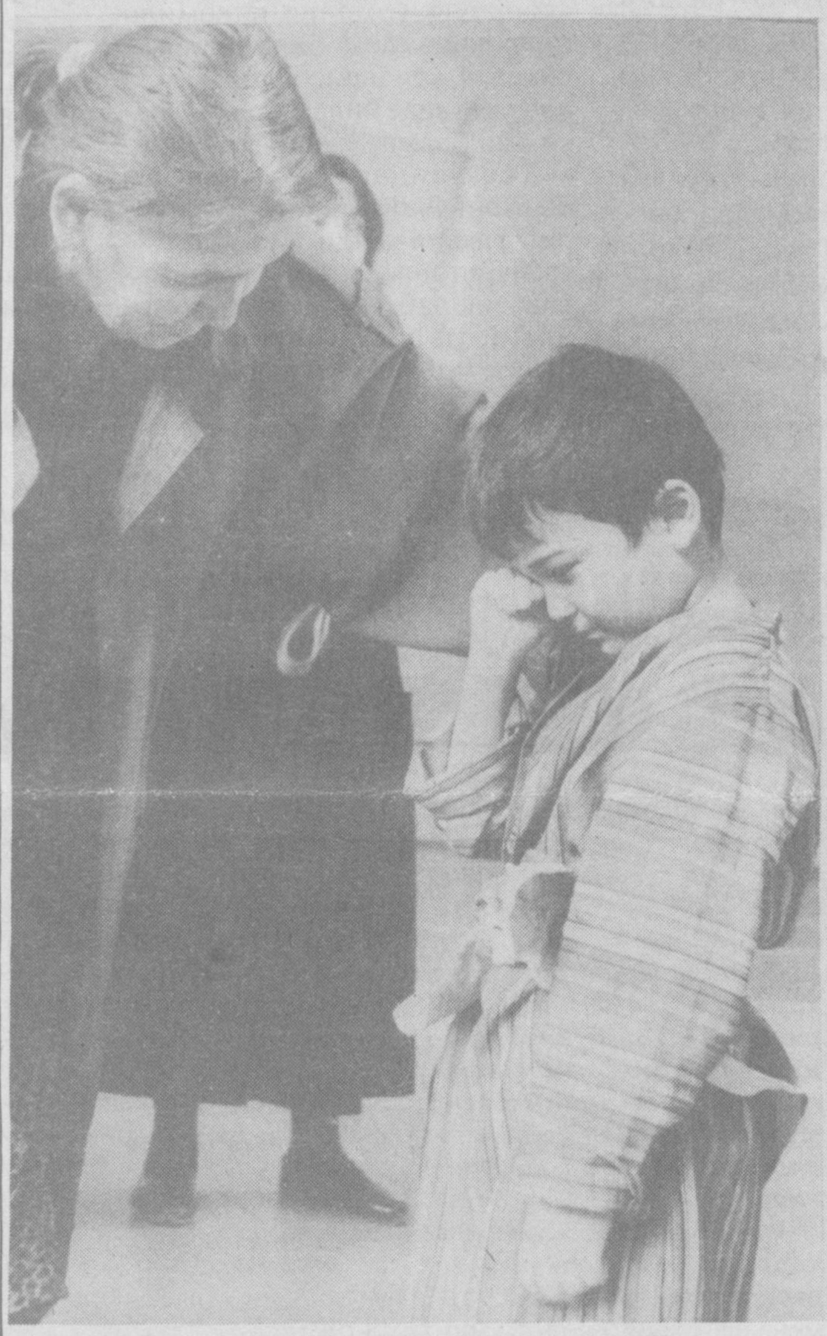

КИЧКИНТОЙ КУРАШЧИЛАР

4-бет

"РЕСПУБЛИКАМИЗДАГИ МАКТАБЛАРНИ БОҒУ РОҒЛАРГА АЙЛАНТИРАМИЗ"

Халқ таълими вазирлигининг ушбу ташаббуси жойларда қизғин қўллаб-қувватланмоқда

Tashabbus

Аслида ушбу ташаббус Ўзбекистон Республикаси Президенти И.Каримов томонидан 2001 йил-Оналар ва болалар йили деб эълон қилинганлиги муносабати билан юзага келди. Йил номи билан мазкур тадбир ўртасида ўзига хос рамзийлик бор. Хусусан, бу тадбир Республикамиздаги халқ таълими тизими муассасаларида "Экология ва саломатлик кунлари"ни ўтказилишини изчил равишда амалга ошириш, мамлакатимиздаги ҳар бир мактабда кўкаламзорлаштириш, ободонлаштириш ишларини ривожлантириш, таълим муассасаларида экологик тоза муҳитни қарор топтириш, бу борадаги миллий анъаналаримизни тиклаш, болаларимизда атроф-табиий муҳитга оқилона муносабатини шакллантириш, уларда экологик маданиятни тарбиялаш, мактаблар атрофини асл табиий масканларга айлантириш мақсадини кўзда тутади ва у умумхалқ байрами—21 март—Наврўз байрами арафасида республика мактаб ўқувчиларининг баҳорги таътил кунларида ўтказилади.

Тадбирни мактабларда ўтказиш тартиби қуйидагича бўлади: Мактаб педагогик жамоаси, барча ўқувчилар ўз муассасаларида "Наврўз умумхалқ байрами" муносабати билан миллий ҳашар ўтказадилар. Мактаб ҳовлиси, атроф-ҳудуди синфларга бириктирилади. Ҳар бир мактаб ўқувчиси гул ёки дарахт (манзарали ёки мевали) кўчатни экишни амалга оширади.

Ҳашар ўтказилаётган кун—ҳақиқий байрам тусини олиши, миллий мусиқа оҳанглари таралиб туриши, ёшлар учун турли кечалар уюштириш мақсадга мувофиқ. Наврўз кунларида тайёрланадиган халқ таомлари — сумалак, кўк сомса, чучвара каби тансиқ овқатлар ўқувчиларга тортилиши бу тадбирга ўзгача тўкинлик бахш этади.

Мазкур тадбирга мактаб директорлари, фаол маҳалла аъзолари, ота-оналар, жонкуяр инсонларни жалб этиш кўзда тутилиши лозим. Шу қаторда тадбирда фаол иштирок этган ўқувчиларни, педагогларни рағбатлантириш ишлари амалга оширилиши керак.

* * *

Андижон вилоят ҳокими Қ.Обидов Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни ва "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни амалга оширишни таъминлаш, Оналар ва болалар йилида фарзандларимизнинг ҳар томонлама пухта билим олишига эътиборни янада кучайтириш мақсадида вилоят халқ таълими фаоллари, бир қатор жамоа ташкилотлари ташаббусларини инобатга олиб, 2001 йилнинг 17 март куни вилоятда Наврўз байрамига бағишланган умумхалқ шанбалигини ўтказиш юзасидан қарор қабул қилди. Мазкур ҳужжатга кўра, Наврўз байрамини оммавий равишда нишонлаш, унда аҳолининг кенг иштирокини таъминлаш мақсадида вилоятда шу йил 20 февралдан 21 мартга қадар тозалик, ободонлаштириш—кўкаламзорлаштириш ҳамда меҳр-мурувват ойлиги эълон қилинди. Ойлик ва шанбаликни ҳар жиҳатдан самарали ўтказиш бўйича вилоят ташкилий-ишчи гуруҳи таркиби тасдиқланди. Ана шундай ишчи гуруҳлари шаҳарлар ва туманлар ҳокимлари раҳбарлигида жойларда ҳам тузиладиган бўлди. Энг муҳими, шанбаликдан ишлаб топилган бир кунлик иш ҳақи шаҳарлар ва туманлар халқ таълими бўлимлари ҳисоб рақамларига ўтказилиб берилади.

Қарорда шаҳарлар ва туманлар ҳокимлари жойларда ободонлаштириш ва меҳр-мурувват ойлиги ҳамда умумхалқ шанбалигини кўтаринки руҳда ўтказиш учун шахсан масъул эканлиги уқтирилиб ўтилди. Шунингдек, улар зиммасига "Меҳрибонлик", "Мурувват" уйларида яшовчилар, камхарж оилалар, етим-есирлар, яккаёлғизлар ҳолидан хабар олишни ташкил этиш, шанбаликдан ишлаб топилган маблағларни ўз ҳудудларидаги боғчалар ва мактабларни таъмирлашга сарфланишини назорат қилиш, шу йилнинг 1 августига қадар барча мактабгача таълим муассасалари, умумтаълим мактабларини 2001-2002 ўқув йилига ҳар жиҳатдан пухта тайёрлигини таъминлаш вазифалари юклатилди.

МУХБИРИМИЗ

Республика ўқитувчилар съездига тайёргарлик кўришга бағишланган анжуманларни ўтказиш ҳамда делегатларни сайлаш юзасидан
ТАВСИЯЛАР
2-бет

ЎЗ ЙЎЛИМНИ ТАНЛАДИМ!
3-бет

Xushxabar

ПРОФЕССОР ЖУМАБОЕВ АҚШДА ИШЛАЙДИ

Самарқанд Давлат университети физика факультети декани, профессор Абдувоҳид Жумабоев номига АҚШнинг Огайо университетидан таклифнома келди.

Унда олимнинг "Молекулалараро ўзаро таъсирни оптик усуллар билан ўрганиш"га бағишланган анжуманда иштирок этиш ҳамда Огайо университети билан тўрт йил давомида илмий ҳамкорликда ишлаши маълум қилинган. Университетнинг физика факультетида олиб борилаётган илмий ишлар кўлами йилдан йилга кенгайиб бормоқда. Бугунги кунда факультетда 16 нафар фан доктори ва 40 нафар фан номзоди фаолият кўрсатмоқда. Хорижий университетлар билан ҳамкорлик аъло даражада. Уч нафар собиқ талаба—Б.Остонов (АҚШ), М.Маликов (Англия), М.Қувватов (Германия) чет эл олий ўқув юртларида магистратурада ўқишларини давом эттиришмоқда. Профессор А.Жумабоев тадқиқотларига АҚШнинг нуфузли илм даргоҳи юксак баҳо бераётгани ўзбек олимлари учун янада кенг уфқлар очади.

Самарқанд вилояти, "Туркистон-пресс"

«Маърифат» маслаҳатхонаси
3-бет

Юрагинг соғ бўлсин, болажон!
4-бет

ЁШЛАР ТАРБИЯСИ – КЕЛАЖАК ТАРБИЯСИ

Shu aziz Vatan — barchamizniki

Узбекистон ёшларини бириктирувчи "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракатининг самарали иш фаолияти ҳам плюрализмга асосланиб, ёшларни эркин фикрлаш, келажак сари интилишдаги ғоя ва қарашларини юксакликка кўтариб ва албатта, ижобий самара бериши, шубҳасиз. Биз педагоглар эса ёшларнинг муаммолари, қизиқиш, интилиш ва манфаатлари билан доимо ҳамнафас бўлишимиз, улар ғояларини келажакда инсон ва жамият ҳаётига маъно-мазмун бахш этадиган, эзгу мақсадлар сари етаклайдиган ижтимоий фикр юритиш даражасида тайёрлашимиз мақсадга мувофиқ, деб ўйлайман.

Дунёдаги мафкуравий жараёнлар ва унинг мураккаблашиб бораётганлигини ҳамда жаҳондаги маълум бир сиёсий мафкуравий кучлар бошқа минтақани, ғоявий, диний ва мафкуравий воситаларини ишга солиб ўз манфаатлари доирасига тортишга уринаётганликларини ҳам ўқувчилар онгига сингдириш вазифасининг таълим-тарбия жараёнига киритилиши, албатта, зарур бўлиб қолаверади. Бугунги кунда ижтимоий-тарихий омилларга асосланган бундай зиддиятлардан фақатгина кучли миллий мафкурагина жамиятни муҳофаза қила олади.

Ғоявий беқарорлик ҳукмрон бўлган жойда мафкуравий таҳдид кучайиб, аҳоли қатламлари, асосан вояга етмаган ёшлар онгини эгаллашга уринишлар ортиб боради. Шундай экан, доимо ҳушёр ва огоҳ бўлиб яшаш, ҳаётнинг асосий зарурати бўлиб қолаверади.

Миллий истиқлол мафкурасининг ижтимоий-иқтисодий асосини "фуқаролар фаровонлиги — бутун жамиятнинг фаровонлигидир" ғояси ташкил этади. Ундаги бош ғоя эса озодлик ва Ватанимиз мустақиллигидир. Яъни озод ва обод Ватан, эркин ва фаровон ҳаёт барпо этишдир.

Миллий истиқлол мафкурасини ўқувчилар қалби ва онгига сингдиришда таълим-тарбиянинг турли шаклларидан унумли фойдаланиш, "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"-га таянган ҳолда янги педагогик-психологик дастурлар ишлаб чиқишни жадаллаштириш, ёшларга руҳий озуқа берадиган тадбирлар кўламини кенгайтириш барчамиз якдил амалга оширишимиз лозим бўлган вазифадир.

**Равшан БОБОЖОНОВ,
Оқолтин ижтимоий-иқтисодий касб-ҳунар коллежи ўқитувчиси, "Устоз" гранти совриндори**

Yangilik

«АХБОРОТНОМА»НИНГ ЯНГИ СОНИ

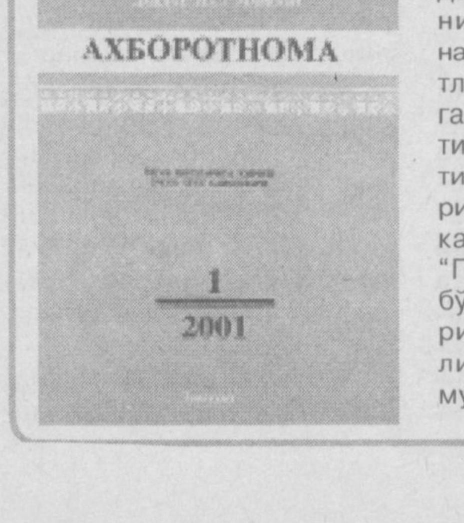

Давлат тест маркази томонидан ўқув юртларига кириш учун тест саволларидан иборат АХБОРОТНОМАнинг 2001 йил 1 сони нашрдан чиқди. Абитуриентлар ахборотномада берилган "Ўзбек тили ва адабиёти", "Инглиз тили", "Немис тили", "Француз тили", "Тарих", "Математика", "Физика", "Биология", "Кимё", "География" фанлари бўйича энг сара тест топшириқлари ёрдамида ўз билимларини оширишлари мумкин.

КОНСТИТУЦИЯНИ ҚАЙ ДАРАЖАДА БИЛАСИЗ?

Qonun va yoshlar

Президентимизнинг Конституцияни ўрганишни ташкил этиш тўғрисидаги фармойишлари бежизга қабул қилингани йўқ, ҳақиқатан ҳам бугунги мустақил Ўзбекистоннинг ёш авлоди Асосий Қонунимизни қониқарли даражада билмайди. Фармойишнинг асосий мақсади ёшлар ҳуқуқий онгини ошириш ҳамда Конституциянинг маъно-мазмуни ва асл моҳиятини ўргатишга қаратилган. Агар ёш авлод ўз қонунини билмаса, унинг мустақил фикри ҳам шаклланмайди. Чунки Қонун барча саволларга жавоб берувчи ҳужжатдир. Ёшлар ўртасида "Конституцияни қай даражада биласиз?" деган сўровнома ўтказиб, уларнинг энг фаолларини таклиф қилдик. Мана, уларнинг жавоблари:

Тошкент Фармацевтика институти 2-курс талабаси: *«Тўғрисини айтсам, Конституция 6 та бўлим, 26 боб, 128 та моддадан тузилганини биламан. Лекин бу моддаларни бирма-бир изоҳлаб беролмайман. Ўрганишга эса вақт етмайди. Ўқишдан, лаборатория ишларидан сира ҳам ортмаймиз».*

Ўзбекистон Давлат жаҳон тиллари университети халқаро журналистика факультети 2-курс талабаси: "Кимки ўз Ватанини севса, уни ҳамиша қадрлайди. Ватан баландпарвоз нутқ сўзлаш билан эмас, балки амалий иш билан қадрланади. Амалий ишлар моҳиятида эса чуқур билимлар ётади. Фикримча, ўз давлатини қадрлаган киши ҳеч қачон унинг Конституциясидан бехабар бўлмайди. Зеро, ишонч билан айтиш мумкин, Қонунни билиш — бу халқни, юртни билиш, тушуниш билан баробар".

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар академияси 2-курс тингловчиси: *"Биз ҳар куни деярли қўлимизга Конституцияни оламиз, ўқиймиз. Қолаверса, дарсларимизда бўладиган баҳсларнинг замирида Конституция туради. Бизнинг ҳар қадамимиз Конституция билан боғлиқ ва биз уни яхши ўрганаяпмиз".*

Юқорида келтирилган фикрлар хилма-хил. Учта олий ўқув юрти, уч хил қараш ва уч хил ифода. Савол туғилади: Ўзбекистонда талаба бўлган ёшлар қанча? Улар Қонунни қай даражада билишади? Афсуски, бу саволга ижобий жавоб айтиш мушкул. Ҳар бир фуқаро ўз юртини, Асосий Қонунини билмас экан, у ҳеч қачон ўз ҳақ-ҳуқуқини талаб эта олмайди. Ўз ҳақ-ҳуқуқини талаб эта олмаслик эса инсоннинг маънавий фожеасидир.

**Фарҳод ИРДАШЕВ,
"Маърифат" мухбири**

«—Жойларда академик лицей ва касб-ҳунар коллежларининг янги шаклдаги таълим муассасаси том маънодаги маданий-маърифий ва маънавий марказ бўлишига эришиш даркор».

Республика ўқитувчилар съездида 700 делегат ва 200 нафар таклиф қилинганлар иштирок этиши мўлжалланмоқда.

УЗОҚНИ КЎЗЛАГАН МАҚСАДЛАРИМИЗНИНГ БУГУНГИ РЎЁБИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

ўзларидан эшитганларимиздакўрайлик:

Бахтинур БЕРДИЕВ, Навоий педагогика институти қошидаги академик лицей битирувчиси:

— Мен таҳсил олаётган академик лицейнинг ижтимоий гуманитар йўналишидаги тенгдошларимнинг барчаси ҳозирданоқ ўз мустақил илмий изланишлари мавзусини аниқ белгилаб олишган.

Мен Президентимиз Ислом Каримовнинг халқ депутатлари Навоий вилояти кенгашидаги нутқида "Қани, менга айтинглар-чи, Кармана тарихини ким билади? У ҳақда ким нима ёзган?" дея олимларга берган саволини эшитиб, ўзим қизиқиб юрган ушбу мавзуга янада чуқурроқ ёндошдим. Олиб борган изланишларим ҳосиласи сифатида "Навбаҳор тумани тарихи" 1-,2-қисм, "Юртим тарихига бир назар" деб номланган китобчаларимни нашр эттиришга эришдим. Келажакда мен халқимиз учун хизмат қиладиган фидойи, билимли, кучли инсон бўлишни ўз олдимга мақсад қилиб қўйганман. Ниятим—ҳуқуқшунос бўлиш.

Бахтинурнинг ишлари билан танишгач, тарихчи олим Бўрибой Аҳмедов қуйидаги фикрни билдирган:

Умуман олганда, Б. Бердиевнинг илмий ишларида Навоий вилояти, Зарафшон водийсидаги зиёратгоҳ, қадамжолар ҳақида тарихий, топономик маълумотлар берилган. Бу маълумотлар ушбу ёдгорликларнинг топономикасини ўрганиш борасида келгуси илмий ишларга асос бўлишини ҳисобга олиб, Б. Бердиевга келгусидаги номзодлик диссертацияси учун «Навоий вилоятининг муқаддас қадамжолари» мавзусини белгиладик.

Лола ЗОИРОВА, шу академик лицей битирувчиси:

—Ҳеч бир инсон йўқки, ўз ҳаётида кўп нарсаларни орзу қилмаган бўлса... Ҳар бир инсон ўз характери билан бошқа бир инсонга айнан ўхшамаганидай уларнинг ниятлари ҳам турличадир. Бироқ биз ёшларнинг умумий бир мақсадимиз борки, бу—эркин, ҳурфикрли ва ўз мамлакати тараққиётига ҳиссасини қўшадиган юрт фидойилари бўлиб вояга етиш. Биз ушбу олий мақсадимизга эришишимиз сари илк қадамни мана шу академик лицейда қўйдик, десам хато бўлмас.

Мен бу ерда ўз йўналишим, яъни физика-математика фанларини чуқур ўрганиш баробарида илмий изланиш, ижод қилиш имкониятига эга бўлдим. Уларнинг самараси сифатида "Физик атамалар луғати", "Огоҳ бўл, карвоним" шеърий тўпламим китобча шаклида нашр этилди. Келажакда билимдон иқтисодчи ҳамда шоира бўлиш ниятида тинмай ўрганиб, изланмоқдаман.

Мирумид ОБИДОВ, Тошкент Давлат шарқшунослик институти қошидаги Юнусобод академик лицейи битирувчиси:

—Мен мактабдалигимдаёқ адабиётга, айниқса, ўзбек романчилигига қизиқардим. Академик лицей менинг шу қизиқишларимни рағбатлантирди ҳамда бу борада жиддийроқ изланишимга имкон берди. Асосий ўқишлардан ташқари, мен Абдулла Қодирийнинг "Ўтган кунлар" романи устида иш олиб боряпман. Келгусида "Ўтган кунлар" романидаги образлар тимсоли" мавзусидаги ишимни якунлаб, уни инглиз тилида ҳам ёзиб чиқмоқчиман.

Нодир РАҲМАТУЛЛАЕВ, шу академик лицей битирувчиси:

—Лицейимизда шундай муҳит ҳукмронки, унда ҳар бир ўқувчи асосий ўқишлардан ташқари бирор бир йўналишда, аниқ мавзуда изланиш олиб боради. Бу жараён ўзаро мусобақа тусини олиб кетган. Мен ҳам "Ўзбек тилига форс тилидан кириб, ўзлашиб қолган сўзлар" ҳақида илмий ишимни ўзимизнинг "Кичик академия"мизда ёқладим. Ҳозирда ушбу изланишимни янада чуқурлаштириб, институтда ҳам давом эттириб диплом иши даражасига етказмоқчиман. Мени яна қизиқтирадиган мавзу—Алишер Навоий асарларидаги туркий сўзларни ҳозирги вариантлари устида ишлаш.

Хўрозбой ЭРАЛИЕВ, Навоий Давлат педагогика институти қошидаги академик лицей директори:

—Ўқувчиларимизнинг гапларидан ҳам маълум бўлдики, академик лицей умумий ўрта таълим мактабларидан анча фарқ қилади. Негаки, бу ерга асосан билимни чуқур эгаллаш, ўзи танлаган соҳасининг барча сир-асрорларини ўрганишни олдига мақсад қилиб қўйган ёшлар келишади. Бу ҳол раҳбар ва ўқитувчиларга анча осонлик туғдириш баробарида ўзига хос қийинчиликларни ҳам юзага келтиради. Осонлиги—ўқувчиларнинг фаоллиги, интилувчанлиги, тиришқоқлиги муайян муҳитни вужудга келтирадики, бу албатта, ортиқча асаббузарликларга ҳожат қолдирмайди. Қийинлиги—ўқитувчининг ўз устида тинмай ишлаши, изланиши лозим бўлади. Ўқувчилардаги ўзига бўлган талабчанлик, уларда кўпроқ билишга эҳтиёжни оширади. Президентимиз яқинда бўлиб ўтган 2000 йил якунларига бағишланган Вазирлар Маҳкамаси йиғилишида ҳам янгидан ташкил бўлаётган ўрта махсус касб-ҳунар таълими муассасалари ўқитувчилари таркиби савияси ва малакасини оширишга алоҳида тўхталиб, барча замонавий қулайликлар, шарт-шароитлар мавжуд бўла туриб, эскидан қолган ўқитиш услублари билан ишлаш мумкин эмаслигини яна бир бор таъкидладилар.

> *"Касб-ҳунар коллежи тегишли давлат таълим стандартлари доирасида ўрта махсус, касб-ҳунар таълими беради; ўқувчиларнинг касб-ҳунарга мойиллиги, билим ва кўникмаларини чуқур ривожлантириш, танлаб олинган касб-ҳунар бўйича бир ёки бир неча ихтисосни эгаллаш имконини беради"*
>
> **("Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"дан)**

Бектемир БЕКТЕМИРОВ, Тошкент радиотехника касб- ҳунар коллежи битирувчиси:

—Ёшлигимдан радио, телевизорларнинг қандай ишлашига, улар бузилса тузатишга жуда-жуда қизиқардим. Ушбу касб-ҳунар коллежида олган билимларим шу пайтгача мен учун сирли тилсим бўлиб кўринган радио, телеаппаратуралар оламига киришимда калит вазифасини ўтади. Асосий фанларни ўрганиш давомида гуруҳдошларим билан биргаликда 4 каналли радио ҳамда электрқувват билан таъминловчи манба мажмуини яратдик.

Келгусидаги режаларим Тошкент алоқа институтига кириб таҳсил олиш. Мақсадим—ўзбекистонликлар ўз мамлакатида ишлаб чиқарилган замонавий радио, телевизор ва шунга ўхшаш телеаппаратуралардан фахр билан фойдаланишини таъминлашга ўз ҳиссамни қўшиш.

Муҳаббат ХОЛБОЕВА, шу касб-ҳунар коллежи битирувчиси:

—Мен молия соҳасини танлаганман. Ҳозирда мамлакатимиз ҳамда жаҳон давлатлари солиқ тизимини ўрганмоқдаман. Коллежни тугатиб, молия агенти сифатида ишламоқчиман. Бунга коллежда олган билимларим, амалиётда ўрганганларим ҳамда мутахассислигим бўйича беражак дипломим асос бўлади.

МУНОСАБАТ

—Жойларда академик лицей ва касб-ҳунар коллежларининг янги шаклдаги таълим муассасаси том маънодаги маданий-маърифий ва маънавий марказ бўлишига эришиш даркор, —деди Президентимиз Ислом Каримов 2000 йил якунларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг йиғилишида. Маълум маънода моддий-техник жиҳатдан ушбу таълим муассасалари таъмин этилган бир шароитда ундаги таълим-тарбиявий ишлар мазмуни билан боғлиқ бир талай ишларни бажариш лозимлиги англашилади бу гапдан. Юқорида сўзларини тинглаб, ортимиздан келаётган ёшлар шижоатию қатъиятлилиги қанчалик қувонтирса, ҳамма жойда ҳам бирдек шундай муҳитни пайдо эта олмаётганлигимиз бизни ташвишга солмоғи лозим. Боиси, таълим-тарбия соҳасида олиб борилаётган ислоҳотлар ҳар биримизга дахлдор, ҳар биримизнинг тақдиримизни белгиловчи жараёндир. Унда фаол иштирок этиш ўз ватани келажагига бефарқ бўлмаган ҳар бир кишининг бурчига айланмоғи керак.

Абдусамат РАҲИМОВ

МАЪНАВИЯТ ВА ТАСАВВУФ

Маълумки, маънавий маданиятимиз ривожида тасаввуфнинг алоҳида ўрни бор. Шу маънода Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий Университети фалсафа факультетида "Маънавият ва тасаввуф" мавзусида яқинда II босқич талабалари билан ўтказилган илмий-амалий анжуман эътиборга сазовордир.

Бу йиғилишнинг муҳим жиҳати шундаки, анжуман маърузачилари талабаларнинг ўзларидир. Давлатимиз раҳбари Ислом Каримов асарлари анжуманимизнинг назарий дастуриламали бўлиб хизмат қилди.

Мазкур талабалар анжумани фалсафа факультети декани А.Ўтамуродов бошчилигида, профессор Маҳмуджон Нурматовнинг илмий раҳбарлигида ташкил этилди. Анжумандан асосий мақсад талабаларнинг маънавий дунёсини бойитиш ва мустақил фикрлаш малакасини шакллантириш, уларнинг ижодий истеъдодига кенг йўл очишдан иборатдир. Айни пайтда анжуман талабаларда нотиқлик санъатининг янада камол топишига қаратилганлиги билан муҳим аҳамиятга эга.

Дилноза ҚОДИРОВА, ЎзМУ фалсафа факультети талабаси

ҲУҚУҚИНГИЗНИ БИЛАСИЗМИ!

Яқинда Янгийўл тумани халқ таълими бўлимига қарашли 10-,11-,15-,30-,40-,57-ўрта мактабларнинг 9-11 синфлари ўртасида "Сиз қонунни биласизми?" мавзуида кўрик-танлов бўлиб ўтди. Унда 30-ўрта мактаб ўқувчилари юқори балл тўплаб биринчи ўринни қўлга киритишди.

Иккинчи ва учинчи ўринлар 40-ҳамда 11-ўрта мактаб жамоаларига насиб этди.

—Кўрик танловни ўтказишдан мақсад ўғил-қизларнинг ҳуқуқий саводхонлигини оширишдан иборатдир, дейди —туман халқ таълимининг маънавият ва маърифат ишлари бўйича услубият бирлашмаси раҳбари Турсуной Тоирова.

К. АЛИОХУНОВ

Наманган вилояти, Наманган тумани Ёш техниклар ижодиёт маркази туманидаги техника, янгилик яратишга қизиқувчи ўқувчиларни ўз бағрига олган.

Ушбу марказда турли-туман тўгаракларда билим ўрганаётган болалар тўрт йилдан буён Республика иқтидорли ўқувчилар анжуманида қатнашиб фахрли ўринларни эгаллаб келмоқдалар. 25 йилдан буён болаларга техник ижодиёт сирларини ўргатиб келаётган Ахмаджон Жўраев 1998 йили "Шуҳрат" медали билан тақдирланди.

Суратда: А.Жўраев ўқувчилари билан янги моделларни кўздан кечирмокда

Республика ўқитувчилар съездига тайёргарлик кўришга бағишланган анжуманларни ўтказиш ҳамда делегатларни сайлаш юзасидан

ТАВСИЯЛАР

Ўзбекистон мустақилликни қўлга киритганидан кейин таълим давлат сиёсатининг устувор соҳасига айланиб, туб ислоҳотларни амалга оширишга киришилди. Айниқса, Республика Президенти Ислом Каримовнинг ташаббуси ва бевосита раҳбарлигида яратилган Кадрлар тайёрлаш миллий дастури асосида халқ таълими тизимида салмоқли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, Миллий дастурни ҳаётга татбиқ этиш учун ҳуқуқий-меъёрий шарт-шароитлар яратишга йўналтирилган 40 дан ортиқ Низом ва намунавий Уставлар ишлаб чиқилиб, амалиётга жорий этилди. Қисқа муддат ичида узлуксиз таълимнинг мактабгача таълим, умумий ўрта таълим ва мактабдан ташқари таълим турлари учун давлат талаблари, давлат таълим стандартлари ва ўқув дастурлари яратилиб, ўқув-тарбия жараёнига босқичма-босқич жорий этилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 19 январдаги "Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг 10 йиллигини нишонлашга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш тўғрисида"ги 40-сонли қарори билан тасдиқланган тадбирларга мувофиқ мамлакатимиз мустақиллигининг 10 йиллиги арафасида – 2001 йил июнь ойида Республика ўқитувчилар съезди ўтказилиши режалаштирилган.

Республика ўқитувчилар съездида мустақилликнинг ўн йили давомида халқ таълими тизимида амалга оширилган ислоҳотлар натижалари, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини рўёбга чиқаришнинг биринчи босқичи (1997-2001 йиллар) якунлари муҳокама қилинади, бу борада юзага келган муаммоларни ҳал этиш юзасидан чора-тадбирлар белгилаб олинади; иккинчи босқичда (2001-2005 йилларда) бажариладиган вазифаларга аниқликлар киритилади, халқ таълими ислоҳотини бекаму кўст амалга ошириш юзасидан тадбирлар белгиланади.

Республика ўқитувчилар съездида 700 делегат ва 200 нафар таклиф қилинганлар иштирок этиши мўлжалланмоқда. Съездга сайланадиган делегатларнинг вилоятлар кесимидаги, шунингдек, республика ташкилотлари ва муассасалари бўйича тақсимоти жойларга етказилган. Мазкур тақсимот асосида Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармалари томонидан туман(шаҳар)лар, ўз тасарруфларидаги ташкилот ва муассасалар бўйича съездга сайланадиган делегатларнинг тахминий тақсимотларини тузишлари зарур. Тақсимотни тузишда туман(-шаҳар)лар бўйича педагог ходимларнинг умумий сонидан келиб чиқилиши, тахминий равишда ҳар 900 нафар педагог ходимга 1 та съезд делегати тўғри келиши инобатга олиниши мақсадга мувофиқ.

Республика ўқитувчилар съездига тайёргарлик даврида Миллий дастурни рўёбга чиқариш юзасидан амалга оширилган ишларни сарҳисоб қилиш, мавжуд муаммолар ечимини топиш, навбатдаги вазифаларни белгилаб олиш мақсадида Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳамда туман(шаҳар)лар миқёсида ўқитувчилар конференциялари, мактабгача, умумий ўрта ва мактабдан ташқари таълим муассасаларида эса махсус педагогик кенгашлар ўтказилади.

Ўқитувчилар анжуманларини ўтказиш тартиби

Республика ўқитувчилар съездига тайёргарлик кўришга бағишланган ўқитувчилар анжуманлари: таълим муассасаларида – 10 мартга қадар, туман(шаҳар)лар миқёсида ҳамда вилоят тасарруфидаги ташкилот ва муассасаларда – 15-31 мартда, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар миқёсида ҳамда республика тасарруфидаги ташкилот ва муассасаларда – 10-30 апрелда ўтказилади.

Республика ўқитувчилар съездига тайёргарлик даврида ўтказиладиган вилоят ва туман миқёсидаги ўқитувчилар конференциялари ҳамда таълим муассасалари педагогик кенгашлари кун тартибида **"Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини рўёбга чиқаришнинг биринчи босқичида белгиланган вазифаларнинг бажарилиши ва иккинчи босқичда амалга ошириладиган ишлар"** асосий масалалар сифатида кенг муҳокама қилинади. Мазкур масаланинг мазмун-моҳиятидан келиб чиққан ҳолда педагогик кенгашда уни бир нечта масала сифатида кун тартибига қўйиш мумкин.

Педагогик кенгашда кун тартибига қўйилган биринчи масала бўйича қуйида келтирилган вазифаларнинг бажарилишига, муаммоларнинг ечимига алоҳида эътибор қаратилиши лозим:

- таълим муассасаларида Кадрлар тайёрлаш миллий дастури бажарилишини таъминлашга қаратилган Вазирлар Маҳкамасининг умумий ўрта таълимни ташкил этиш, умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартларини жорий этиш, таълим муассасаларини дарсликлар ва ўқув адабиётлари билан таъминлаш, таълим хизматлари кўрсатиш бозорини шакллантириш ва кадрлар тайёрлаш соҳасида маркетингни жадаллаштириш, таълим муассасаларини маблағ билан таъминлаш бўйича ва бошқа таълимга оид қарорларини бажариш юзасидан амалга оширилган ишлар, белгиланган вазифаларни бажаришда юзага келган муаммолар ва уларнинг ечими юзасидан кўрилаётган чора-тадбирлар;
- таълим муассасаларининг юқори малакали мутахассислар билан таъминланиши, педагогик ходимларнинг фаолияти, малака ошириши, уларни ижтимоий ҳимоялаш борасида амалга оширилаётган ишлар, бу борадаги ютуқ ва камчиликлар, мавжуд муаммоларни ҳал этиш режалари;
- умумий ўрта таълим муассасаларида Давлат таълим стандартлари, мактабгача ва мактабдан ташқари муассасаларда Давлат талабларининг жорий этилиши, педагогик ходимлар режаларининг мазкур давлат ҳужжатларига мувофиқлаштирилганлиги;
- таълим муассасаларида педагогик ходимларнинг янги педагогик технологияларни жорий этишдаги фаолиятлари, илғор тажрибаларини оммалаштиришда амалга оширилган ишлар;
- Давлат таълим стандартлари, Давлат талаблари ва улар асосидаги дастурларнинг таълим-тарбия жараёнига жорий этилиши, эришилган ютуқлар, йўл қўйилган камчиликлар, уларни бартараф этиш юзасидан кўриладиган чора-тадбирлар;
- таълим муассасаларида Давлат таълим стандартлари (Давлат талаблари) ижроси мониторингининг олиб борилиши, мониторинг натижаларининг ўқув фанлари ва синфлар кесимидаги таҳлили, бу борада амалга оширилган ва амалга оширилиши зарур бўлган ишлар;
- умумий ўрта таълим муассасалари ўқувчилари дарслик ва ўқув қўлланмалари билан таъминланиш даражасини ошириш юзасидан амалга оширилаётган ишлар ва муаммоларни ҳал этиш учун кўриладиган чора-тадбирлар;
- таълим муассасаларида "Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар" рисоласи асосидаги ўқув фанларининг ўқитилиш аҳволи, бошқа ўқув фанлардан миллий истиқлол ғоясининг дарслар мазмунига ўқитилиши;
- таълим муассасаларида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг ўқитилиши, ҳуқуқий таълимнинг ўқув жараёнига сингдирилганлиги;
- таълим муассасида ўқувчилар ўз-ўзини бошқариш юзасидан амалга оширилаётган ишлар, ўқувчи-ёшлар ташкилотларининг фаолияти;
- таълим муассасалари кутубхонаси жамғармасини дарслик, ўқув қўлланма ва бошқа ўқув адабиётлари билан тўлдирилиши юзасидан бажарилаётган ишлар;
- таълим муассасаларида турли йўналишдаги фан ва ўқувчилар қизиқишига кўра тўгаракларнинг фаолияти;
- педагог ходимларни қайта тайёрлаш ва улар малакасини ошириш соҳасида амалга оширилаётган ишлар, бу борадаги мавжуд муаммоларни ҳал этиш юзасидан олиб борилаётган ишлар;
- таълим муассасаларида ва ташкилотларда бюджетдан ташқари маблағларни топиш, муассаса(ташкилот) жамғармасини шакллантириш юзасидан амалга оширилаётган ишлар ва бошқалар.

Юқорида келтирилган ҳар бир вазифанинг бажарилиши ўқитувчилар анжуманларида атрофлича муҳокама қилинади, муаммоларни ҳал этиш ва таълим-тарбия жараёнини такомиллаштириш юзасидан тегишли тадбирлар ишлаб чиқилади, тасдиқланади ва уларнинг бажарилиши қатъий назоратга олинади. Шу билан бир қаторда, анжуманда кўтарилган муаммолар, уларни ҳал этиш, таълим тизимини такомиллаштириш юзасидан таклифлар қабул қилиниб, навбатдаги юқори босқичда ўтказиладиган анжуманнинг ташкилий қўмитасига тақдим этилади.

Ўқитувчилар анжуманларига делегатларни сайлаш тартиби

Туман(шаҳар) ўқитувчилар конференцияларига делегатлар Халқ таълими бўлими томонидан белгилаб берилган тахминий тақсимотга мувофиқ таълим муассасаларининг кенгайтирилган педагогик кенгашларида сайланади. Педагогик кенгашга маҳалла раислари, қишлоқ жойлардаги таълим муассасаларида жамоа(ширкат) хўжалиги раҳбарлари, таълим муассасасининг ота-оналар қўмитаси аъзолари, ҳомийлар ҳам таклиф этилади. Педагогик кенгашда туман(шаҳар) халқ таълими бўлимининг масъул вакили иштирок этиши зарур.

Туман(шаҳар) Халқ таълими бўлими томонидан белгилаб берилган тақсимотга кўра, туман(шаҳар) ўқитувчилар конференцияси делегатлигига номзодлар мазкур таълим муассасаси раҳбарияти томонидан кўрсатилади. Делегатлар очиқ овоз бериш йўли билан сайланади, номзодлардан педкенгаш иштирокчиларининг ярмидан кўпи ёқлаб овоз олган номзод сайланган деб ҳисобланади. Иштирокчиларнинг ярмидан кўпи овозини ололмаган номзодлар ўрнига йиғилиш қатнашчилари томонидан бошқа номзодлар кўрсатилади ва овозга қўйилади.

Вилоят ўқитувчилар конференциясига делегатлар Халқ таълими бошқармаси томонидан белгилаб берилган тақсимотга кўра, туман-(шаҳар) ўқитувчилар конференцияларида ҳамда вилоят тасарруфидаги ташкилот ва муассасалар йиғилишларида сайланади. Туман(шаҳар) миқёсидаги конференцияда 250-400 нафар делегат ва таклиф этилганлар иштирок этишини режалаштириш тавсия этилади. Вилоят конференцияси делегатлигига номзодлар рўйхати таълим муассасаси педагогика кенгашининг тавсиясига кўра, туман(шаҳар) ўқитувчилар конференциясини ўтказиш бўйича ташкилий қўмита томонидан шакллантирилади. Туман(шаҳар) конференциясида иштирок этган делегатларнинг 50 фоизидан ортиғи ёқлаб овоз берган номзод вилоят ўқитувчилар конференциясига сайланган деб ҳисобланади. Етарли овоз ололмаган номзодлар ўрнига туман (шаҳар) конференциясида иштирок этган делегатлар томонидан бошқа номзодлар кўрсатилади ва овозга қўйилади.

Республика ўқитувчилар съездига делегатлар Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ўқитувчилар конференцияларида, шунингдек, республика тасарруфидаги ташкилот ва муассасалар йиғилишида сайланади. Вилоятлар миқёсидаги ўқитувчилар конференцияларида 400-600 делегат ва таклиф этилганлар иштирок этишини режалаштириш тавсия этилади. Съезд делегатларига номзодлар рўйхати туман ўқитувчилар конференцияларининг, шунингдек, вилоят тасарруфидаги ташкилот ва муассасалар йиғилишларининг тавсиясига кўра, вилоят конференциясини ўтказиш ташкилий қўмитаси томонидан шакллантирилади. Съезд делегатлари очиқ овоз бериш йўли билан сайланади. Конференцияда иштирок этган делегатларнинг 50 фоизидан ортиғи ёқлаб овоз олган номзод Республика ўқитувчилар съездига делегат этиб сайланган бўлади. 50 фоиздан ортиқ овоз ололмаган номзодлар ўрнига конференция делегатлари томонидан бошқа номзодлар кўрсатилади ва овозга қўйилади.

Сайланадиган делегатлар ўз мутахассислиги бўйича ижодкор, изланувчан, ташаббускор бўлиши, таълим тизимидаги муаммоларни ҳал этиш юзасидан мустақил фикрлай олиши, уни сайлаган педагог-ходимлар билдирган фикр-мулоҳазалар ва таклифларни умумлаштириб, делегат сифатида юборилаётган анжуманга салмоқли ва муҳим таклифлар кирита оладиган бўлиши зарур.

Ўқитувчилар съездига, конференцияларга сайланган делегатлар тўғрисидаги маълумотлар ва делегат сифатида юборилаётган анжуманга таклифлари 3-жадвалда келтирилган шаклга мувофиқ тайёрланади ҳамда навбатдаги босқичдаги ўқитувчилар анжуманини ўтказиш ташкилий қўмитасига тақдим этилади.

ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИНИНГ МАТБУОТ МАРКАЗИ

ХАТЛАРДА ЖЎШ УРАР ҲАЁТ НАФАСИ

Ҳар куни таҳририятимизга келаётган хатлар турли мавзуда. Муаллифларимиз эса мактаб ўқувчилари, мураббийлар, тадқиқотчилар, устоз-шогирдлар, олимлар, зиёлилар. Уларнинг барчасининг мазмунига бугунги таълим муассасаларида рўй бераётган янгилик ва ўзгаришлар сингган.

Қуйида таҳририятимизнинг олий таълим бўлими томонидан тайёрланган айрим мактублар билан танишасиз.

Nazariya va amaliyot

МОДЕЛЛАШТИРИШ

"Таълимнинг янги модели жамиятда мустақил фикрловчи эркин шахснинг шаклланишига олиб келади, жамиятимизнинг потенциал кучларини рўёбга чиқаришда жуда катта аҳамият касб этади".

Президентимиз И.Каримов томонидан таъкидланган бу фикрлар бевосита халқ таълимида кибернетик методларнинг қўлланилиши ҳамда педагогик кибернетика элементларидан таълим жараёнида фойдаланган ҳолда таълим тараққиётининг долзарб муаммоларидан бири бўлган моделлаштириш масаласини ҳал қилиш учун асос яратди. Бу ўринда тизимли ёндашув тамойили асосида компьютер технологиясининг бевосита қўлланилиши натижасида педагогикадаги мавжуд муаммоларни ечиш учун етарли имконият ҳам юзага келади. Бу эса замонавий ахборот технологиялари назариясини яратиш ҳамда компьютер тармоқлари негизида таълим тизими барча бўғинларини узлуксиз ахборот билан таъминлашни ҳамда таълим тизимидаги ислоҳотлар кўламини кенгайтириш билан бир вақтда жаҳон ахборот тизими билан боғланиш жараёнини жадаллаштиради.

Педагогик кибернетикада олиб борилаётган илмий изланишлар бошқарув фанининг таълим жараёнида тадқиқот предмети сифатида шаклланишига олиб келди.

Таълим тизимидаги таҳлил этиладиган жараёнлар ҳолатининг динамик ўзгариши, ахборотларнинг бевосита узатилиши ва қайта ишланиши билан уюшган ҳолда бир бутун тизимнинг бир ҳолатдан иккинчи ҳолатга ўтишидан иборат.

Қаралаётган масаланинг асосий негизи бўлиб ҳисобланган-узлуксиз таълим тизимининг қуйи бўғини, яъни умумтаълим мактаблари фаолиятини замон талаби даражасида такомиллаштириш, мутахассис ўқитувчиларнинг малакасини мунтазам ошириш, шунингдек, уларга мутахассислигига яқин бўлган қўшимча мутахассисликлар квалификациясини беришни тақозо этади. Ушбу жараённинг қисқа муддатли малака ошириш курслари, ихтисослашган, марказий малака ошириш даргоҳларида йўлга қўйилиши масаласини қарайдиган бўлсак, бу ўринда тўпламлар назарияси элементларидан фойдаланган ҳолда математик модел яратиш мумкин.

Биророта вилоят таълим тизимидаги малака ошириш жараёни бошқарув объекти сифатида қаралганда, ўрганилаётган жараёнларни математик моделлаштириш учун тўпламлар назарияси элементларидан фойдаланиш бирмунча қулайдир. Ушбу мавзу юзасидан олиб борилаётган тадқиқотлар кибернетиканинг тизимли ёндошув тамойили асосида амалга оширилаётир. Бу тузилма асосида таълим тизимида учрайдиган жараёнларнинг математик моделларини ишлаб чиқиш билан боғлиқ бўлган илмий-назарий изланишлар олиб борилиб, уларнинг таълим тизимида қўлланилиши билан бевосита боғлиқ бўлган амалий масалалар ечилмоқда.

О.СУВОНОВ,
Навоий вилоят педагогика билим юрти директори, техника фанлари номзоди, доцент

E'tirof

ИЛМ ИСТАГАНЛАРГА ҚЎЛЛАНМА

Фан кишилар томонидан яратилади, ривожлантирилади ва улар учун хизмат қилади. Кейинги пайтларда мамлакатимизда илм-фан билан шуғулланишга иштиёқи баланд бўлган ёшлар сони тобора ортиб бормоқда.

Илм-фан билан шуғулланувчилар учун зарурий шарт-шароитлар яратилган. Шунга қарамасдан, илмга лаёқатли, иқтидорли ёшлар учун тегишли меъёрий ҳужжатлардан келиб чиққан ҳолда бирор қўлланма яратилган эмас.

Бўри Зиёмуҳамедовнинг "Илм ҳикмати" илмий-услубий қўлланмаси бу борадаги бўшлиқни тўлдиради. Қўлланмада илм соҳасига энди кириб келаётган ҳамда шу машаққатли йўлни танлаган ёшларга йўл-йўриқ ва маслаҳатлар берилган. Илмий тадқиқотга оид асосий тушунчалар изоҳланган, таърифланган ва тавсифланган.

Илмий фаолият билан боғлиқ бўлган назариялар, илмий тадқиқот объекти, предмет ва мақсадларини аниқлаш, уни амалга ошириш усуллари, услуб ва методологияси, адабиётлар ва манбалар билан ишлаш, реферат, курс иши, магистрлик, номзодлик ва докторлик диссертацияларини ёзиш, тадқиқот мавзусини танлаш, мазкур мавзу бўйича ишлаш йўл-йўриқлари ихчам, тушунарли, лўнда таҳлил қилинган.

Рисолада таъкидланганидек, ҳар бир ёш илм-фан билан шуғулланиш имкониятига эга. Бироқ ўзини илмга бағишлаган киши бир талай ҳою-ҳаваслардан ўзини тийиш, қаноатли, хушфеъл, ибратли бўлиши, ўз фанини чуқур эгаллаши, фалсафанинг умумий қонуниятларини ўзлаштириб олиши ва хорижий тиллардан лоақал биттасини ўрганиши шарт.

Китоб олий ўқув юртлари талабалари, аспирантлар ва бошқа илм аҳли учун беминнат ёрдамчи вазифасини бажаришига ишончимиз комил.

Наманган давлат университети жаҳон тиллари факультети профессор-ўқитувчилари ва талабалари ушбу китобни ўқиб, ўрганиб таҳлил қилдилар ва ундан амалда унумли фойдаланмоқдалар. Бунинг учун муаллифдан миннатдормиз.

С.САЙДАЛИЕВ,
НамДУ жаҳон тиллари факультети декани, доцент

Xabar

ИНСТИТУТДА АДАБИЙ УЧРАШУВ

Ажиниёз номидаги Нукус Давлат педагогика институтида таниқли шоира, Бердақ номидаги Давлат мукофоти совриндори Гулистон Матёқубованинг "Излаганларим" (Тошкент, 2000 йил) номли янги китоби тақдимоти ҳамда шоира билан адабий учрашув бўлиб ўтди.

Қорақалпоғистон ёзувчилар уюшмаси раиси, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ ёзувчиси Т.Қайипбергенов шоира Гулистон Матёқубованинг ижодий фаолияти ҳақида сермазмун нутқ сўзлади.

Филология фанлари доктори, профессор К.Қурамбоев "Маънавий қадриятлардан мадад излаган шоира" мавзусида маъруза қилди.

Адабий учрашувда ёзувчи ва шоиралардан К.Алламбергенов, П.Мирзабоева, Ш.Аяповлар шоира ижодининг айрича жиҳатларига тўхталишди.

Ғойиб ЁҚУБОВ,
ўз мухбиримиз

"МАЪРИФАТ" МАСЛАҲАТХОНАСИ

— Биз оиламизда 9 жонмиз. Шундан уч нафаримиз ўқитувчи бўлиб хизмат қиламиз. Электр энергияси ва газдан фойдаланишда бизга қандай имтиёзлар берилган?

А.Усмонов, Жиззах вилояти Мирзачўл туманидаги 9-мактаб ўқитувчиси

— Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг электр энергиясидан имтиёзли тарифда фойдаланувчи аҳоли учун электрдан фойдаланиш ҳажмини белгилаш тўғрисидаги 1993 йил 1 декабрдаги 582-сонли қарорига мувофиқ электр энергиясидан фойдаланиш меъёри 1993 йил 1 декабрдан ойига 110 квт. соат миқдорида белгиланади. Белгиланган меъёрдан ортиқ фойдаланилган электр энергияси учун амалдаги тариф тартибида ҳақ олинади.

Худди шундай табиий газдан фойдаланилганда ҳам Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 31 декабрдаги 541-сонли қарорининг 14-банди ва 19-иловасига биноан табиий газ бўйича имтиёзлардан фойдаланувчи фуқаролар учун янги тариф нормалари қабул қилинган. Ушбу қарор бўйича, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ўзининг 1999 йил 11 январь 06-03-17/54 сонли хати орқали қуйидагиларни маълум қилади:

а) бир оилага ойига 40 кв. м. иситиладиган майдон учун Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм вилоятида 240 куб м., Тошкент шаҳри ва бошқа вилоятларда эса 220 куб метр газга (бир оиладаги имтиёздан фойдаланувчилар сонидан қатъи назар) имтиёз белгиланган;

б) овқат тайёрлаш учун фойдаланишда марказлаштирилган иссиқ сув тармоғи мавжуд бўлган хонадонларда шаҳар ўқитувчилари 50 фоиз, қишлоқ ўқитувчилари 100 фоиз фойдаланиш ҳуқуқига эгадирлар.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 1 июндаги 280-сонли қарорининг 4-бандида:

— сув ва газни ҳисобга олиш приборларини ўрнатиш квартира ва уйларда — квартира ва уй-жойлар мулкдорлари ҳисобига амалга оширилади, дейилган.

— 15 фоизлик рағбатлантирувчи фонд маблағи Давлат бюджетиданми ёки маҳаллий бюджетданми?

—Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1995 йил 16 августдаги VII-1213 рақамли Фармони асосида 1996 йил 1 январдан халқ таълими муассасалари ҳамда ташкилотларида ишловчи ходимларни моддий рағбатлантирувчи махсус 15 фоизлик фонд ташкил топган ва у республика бюджетидан тўлаб борилади ҳамда ҳар бир ходимнинг таълим-тарбия беришда ва ишнинг бажарилиши натижаларига қараб берилади. Меҳнат интизомини бузган, ишида қўпол хатоларга йўл қўйган ва бошқа хатоликлар учун бу маблағ қисман ёки тўлиқ берилмаслиги мумкин.

Саволларга Ўзбекистон таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси бош мутахассиси Й.АҲМЕДОВ жавоб берди.

Болаларга ҳайрат беринг, улар онгида ўша ҳайрат янгиланиш содир этади. Тошкент вилояти Зангиота туманидаги 16-мактаб-боғча мажмуасида болажонлар қўғирчоқлар билан ишлай оладилар. Тарбиячи Рафиқа Комилова болаларга театр томошаси қўйиб беради.
Суратда: Болалар театр томоша қилмоқдалар.
Бурҳон РИЗО олган сурат.

КРИМИНОГЕН ТУРДАГИ ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАР

Учинчи мавзу

1-дарс

Ҳаётда болалар кўплаб хавф-хатарларга, ўғри ва босқинчилар, безорилар, алдамчилар, наркоманлар тазйиқига учрамаслик учун кўп нарсаларни ўрганишлари керак. Бундай вазиятлардан чиқиш учун хавфсизлик қоидалари ва усулларини эслаб қолиш ва ўйлаб кўриш зарурдир.

Босқинчилар қандай важ кўрсатиб хонадонингизга кириши мумкин? Нима учун баъзи одамлар сўраб-суриштирмай эшикни очаверадилар? Бу ҳол қандай оқибатларга олиб келиши мумкин? Келган "кимса" ҳақиқатдан ҳам милиция ёки уй хўжалиги ходими эканлигини қандай аниқласа бўлади? Агар эшикни тақиллатаётган, "тез ёрдам" чақириб олмоқчи бўлган одам аёл киши бўлса қандай ҳаракат қилиш керак? Агар хонадонингиз эшигини очмоқчи бўлганда ёмон фикрдагилар бўлса, нима қилиш лозим? Улар хонадонингиз эшигини бузиб кирмоқчи бўлаётган бўлсалар-чи?

Шу каби саволларга жавоб топишга ҳаракат қилиб кўрайлик.

Оммавий ахборот воситалари турли ахборотлар билан тўла:

"Учта қуролланган босқинчилар хонадонга бостириб кириб, хонадон эгаларини аёвсиз калтаклаганлар. Қурол билан қўрқитиб, пул ва қимматбаҳо буюмларни талаб қилганлар. Улар қўлларига илинган буюмларни олиб, хонадонни тарк этганлар. Оиланинг икки аъзоси оғир аҳволда касалхонага жойлаштирилган".

"Уйга жиноятчилар бостириб кириб хонадондагиларнинг барчасини ўлдирганлар. Улар ҳатто ҳомиладор аёл ва ёш гўдакларни ҳам аямаганлар".

Бу ҳол ҳар бир инсон ўз хонадонида ўзини муҳофаза қилишни билиши лозимлигини билдиради.

Босқинчиларга қарши ўзингизда бир неча фойдали одатларни шакллантиришингиз лозим бўлади:

- Уйда бир ўзингиз ёлғиз қолгач, кўча эшик ёпилганми ёки йўқлигини текшириб кўринг.
- Телефон қўнғироқларига жавоб бера туриб, уйда бир ўзингиз ёлғиз эканлигингизни айтманг. Ким қўнғироқ қилганлигини ва нима деб қўйиш кераклигини сўранг.
- Ҳеч қачон, ҳар қандай ҳолда ҳам эшикка ўрнатилган "кўзча"дан қарамай туриб, айниқса, сизга шахсан нотаниш бўлган кимсага эшикни очманг. Эшик ортидаги кимса ҳақиқатдан ҳам милиция ёки уй хўжалиги ходими эканлигига ишонч ҳосил қилиш учун милиция бўлими ёки уй-жойлардан фойдаланиш бошқармасига қўнғироқ қилиб кўринг.
- Агар сиздан телефонингиздан фойдаланиш учун рухсат сўрасалар, телефон номерини ва нима деб қўйиш керак эканлигини сўранг. Агарда сизга ўша кимсага ҳақиқатдан ҳам ёрдамингиз зарурдек бўлиб туюлса, қўшнилар билан аввал телефон орқали келишиб олиб, сўнгра биргаликда бир вақтда эшикни очинг.
- Агар эшикни калит билан очишга ҳаракат қилаётган бўлсалар тезликда қўшниларга қандай қилиб бўлса ҳам хабар беришга ҳаракат қилинг (бақириб, бирор нарса билан иситиш батареясини уриб ва ҳ.к.)
- Агар улар бу ишни оҳисталик билан бажараётган бўлсалар, бақириб, сиз ҳаммасини эшитиб турганлигингизни билдиришга шошилманг. Тезликда милиция бўлимига "02" номери орқали қўнғироқ қилинг. Қўшниларингизга қўнғироқ қилиб, улардан эшигингиз олдида ким ва нима қилаётганлигини билиб беришларини сўранг, улар ўша кимсанинг белгиларини эслаб қолишларини илтимос қилинг.
- Агарда эшигингизни оча олмасликларига ишончингиз комил бўлсагина қўнғироқ қилишни бошланг, акс ҳолда биринчи навбатда, кириш жойини оғир буюмлар билан тўсишга ҳаракат қилинг.
- Агар босқинчилар очиқдан-очиқ хонадонга киришга ҳаракат қилсалар, у ҳолда тезликда иситиш батареясини қаттиқ нарсалар билан тақиллатиб, бақириб, деразадан кўчадаги ўткинчиларга қичқириб улардан милицияга қўнғироқ қилиб сизга ёрдам беришларини сўранг.
- Хонадонга киришга бошқа ҳаракат қилмай қўйган бўлсалар-да, уйдан чиқишга шошилманг — сизни кутиб турган бўлишлари мумкин. Қўшнилар ёки милиция ходимлари билан боғланиб, уйингиз атрофида нотаниш кимсалар бор-йўқлигини текширинг. Уларнинг белгилари, машиналарининг маркаси, номери, рангини, улар қай йўналишда кетганларини эслаб қолиб, милиция ходимларига айтиб беринг.

Агар уйингизга ёмон ниятли кимсалар тўсатдан бостириб кирсалар-чи? У ҳолда:

- шовқин кўтаринг;
- балконга югуриб чиқиб, ўткинчиларнинг диққатини ўзингизга тортишга ҳаракат қилинг;
- зарур бўлса ваннахонага бекиниб олиб, полга сув оқизинг (ҳаётингиз хавфсизлиги қўшнилар билан бўладиган кўнгилсизликдан муҳимроқ).

O'zimizni o'zimiz asraylik!

"ОЙДИН" АЁЛЛАР ҲУҚУҚИ УЧУН

Аёл бу она, севикли ёр, уй бекаси, опа-сингил, меҳрибон момо, тарбиячи, муаллима, оила кўрки... ва ниҳоят гўзаллик тимсоли. Шунинг учун ҳам аёллар камситишга, зўравонликка, хўрланишга лойиқ эмаслар. Кўпчилик хотин- қизларимиз ҳаётдаги муаммоларни ақл ила енгиб ўтмасдан, тушкунликка тушиб қоладилар.

Бухоро вилоятида истиқомат қилаётган аёллар энди бундай вақтларда ҳеч иккиланмай вилоят Омбудсман вакиллиги"Ойдин-Аёллар Маркази"га мурожаат қилаверадилар. Бу марказ аёл ҳуқуқини ҳимоя қилиб, аёлни тушуниб, унга руҳан мадад беради. Ушбу марказ ходимлари яқинда Олот туманида "Аёл ҳуқуқлари" мавзусида семинар ўтказишди.

Семинар қатнашчилари Ўзбекистон Республикаси Қонунчилиги кафолатлайдиган ҳамда Халқаро битимлар ва ҳужжатлардаги ўз ҳуқуқлари ҳақида билиб олдилар.

Ўйлаймизки, бундан кейин вилоят хотин-қизлари ўз ҳуқуқларини мукаммал ўрганиб, "Ойдин" билан ҳамкорликда ўз муаммоларини ҳал қилишга интиладилар.

Ғуломжон ТЎРАЕВ,
Олот шаҳридаги 2-мактаб психологи

Chekmasdan yoshlik gashtini sur!

Соғлом авлодни шакллантириш — руҳан, маънан, жисмонан соғлом бўлган авлодни тарбиялаш — ҳам тиббий, ҳам руҳий, ҳам педагогик масаладир. Зеро, "баркамол" сўзининг маъноси ҳам камолотга эришган, камол топган, бекаму кўст, етук, ҳар жиҳатдан тўкис, соғлом деган маъноларни англатади. Соғлом авлодни маънавий тарбиялашнинг ижтимоий педагогик моҳияти шахснинг маънавий-руҳий хислатларини, интилишларини қамраб олувчи иймон-эътиқод, меҳр-оқибат, инсоф, виждон, ватанга садоқат, бурч ва масъулият, ижтимоий адолат каби тамойилларга таянади ва уларни ҳаётга татбиқ этишга асосланади.

Юртбошимизнинг "Камолот" ёшлар ижтимоий реклама-ахборот шаклидаги: ранг-баранг буклетлар орқали таништирилган. Улар шаҳар кўчалари, мактаблар, аҳоли гавжум жойларга жойлаштирилган. 1999-2000 ўқув йилидан бошлаб, асосий шоҳкўчалар ва пойтахт кўчаларида дастур ғоясини тараннум этувчи безакли тахтачалар пайдо бўлди. Улар соғлом турмуш тарзини олиб бораётганлар ва ўсмирларнинг шодликларга тўла ҳаётини акс эттирган, мазкур муаммоларни ҳал этишда бу ишга жалб этилган ташкилотларнинг ҳамжиҳатлигини намойиш этувчи намуналардан иборатдир.

Ана шунда бу етакчилар атрофида ёшлар янада кўпроқ бирлашади. Давлатимиз, жамиятимиз, ота-оналар ҳам бунга йўл очиб бериши лозим. Чунки бундан ҳамма — жамоатчилик ҳам, ота-оналар ҳам манфаатдор бўлади. Ўшанда бундай етакчилар ўзларининг турли йиғилиш ва учрашувларини кўпқаватли уйларнинг подваллари ёки пана-пастқам жойларда, яширин тарзда эмас, ошкора ўтказадиган бўлади" деган эдилар.

"Мен ўз йўлимни танладим" дастури Шахснинг маънавий етук ҳолда шаклланишига қаратилган.

Шу билан бирга дастурда педагог-экспериментаторларнинг "Чекмасдан

ЎЗ ЙЎЛИМНИ ТАНЛАДИМ

1998 йили Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, "Оила" илмий-амалий маркази, Бритиш Американ Тобакко қўшма корхонаси маҳаллий-маъмурий ташкилотлари бир дастурни қўллаб-қувватладилар.

"Чекмасдан ёшлик гаштини сур" деб номланган ушбу дастур ва унда етакчи аҳамият касб этган "Мен ўз йўлимни танладим" ибораси оммавий ахборот воситалари диққатини тезда ўзига жалб этди.

Ўзбекистонда жорий қилинган "Чекмасдан ёшлик гаштини сур" тарбиявий дастури, бошқа мамлакатлардаги шунга ўхшаш дастурлардан сезиларли даражада фарқ қилади ва энг аввало, дастурнинг асосини ташкил этган болалар ва ўсмирлар билан олиб бориладиган тарбиявий ишларнинг бевосита мактабда, оилада ва маҳаллада ўтказилиши ташкил қилингани билан ажралиб туради.

Республика пойтахти ва вилоятлар марказида яшовчи аҳоли дастур ғоялари ва унинг ташкилотчилари билан турли ҳаракати ташаббус гуруҳи билан учрашувда сўзлаган нутқида: "Ҳаммамиз яхши биламизки, ўсиб-улғайиш жараёнида болалар орасида табиий етакчилар пайдо бўлади. Бу — ёшликнинг ўзига хос қонунияти бўлиб, улар бошқа болалардан ўз кучи ва қобилияти билан ажралиб туради. Болаларнинг аксарияти, истаса-истамаса, уларни тан олади, уларга яқин бўлишга, атрофида жипслашишга, хатти-ҳаракатларидан ибрат олишга интилади. Бундай ҳол барча ота-оналарга ҳам ёқавермаслиги мумкин. Лекин, бундан қатъи назар, яна такрорлаб айтаман, ҳаётнинг қонунияти шундай.

Бундан чиқадиган ҳаётий муҳим хулоса шуки, биз ёшларни бир ташкилот атрофида бирлаштиришда, аввало, ана шу етакчиларнинг кучи ва салоҳиятидан оқилона фойдаланишни ўйлашимиз, табиатан етакчи бўлиб туғилган бундай болаларни қўллаб-қувватлаб, уларнинг қайнаб турган куч-ғайратини соғлом ўзанга қаратишимиз, жамоатчилик ўртасида танитиб, фаолиятига расмий тус беришимиз, интилишларини ижобий томонга буриб юборишимиз керак.

ёшлик гаштини сур" дастурини ҳаётга жорий этиш давомида ўқувчилар билан ўтказилган машғулотлари, ота-оналар билан бўлган учрашувлар чоғидаги кузатишлари натижасида юзага келган таклифлари ҳам ҳисобга олинган. Дастурда янги мавзулар ишланмаси пайдо бўлди, "Ўзлигини англаш", "Етакчи — ким у?" мавзулари ойдинлаштирилди. Дастур "Соғлом турмуш тарзи", "Коммуникатив толерантлилик: ўзингни ва ўзгаларни англаб ол" мавзулари билан тўлдирилди. Педагогнинг дастурни жорий этишга йўналтирувчи, мақсадга интилувчи ва маънавий бош шахсни шакллантириш бўйича иш фаолияти нақадар муҳим, долзарб ва зарурлигини очиб беришга хизмат қиладиган мавзулар киритилган.

2001 йилдаги "Мен ўз йўлимни танладим" дастурини жорий этишда "Соғлом авлод учун" Халқаро ноҳукумат хайрия жамғармаси, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, ўрта махсус касб-ҳунар таълими Маркази, Низомий номидаги Тошкент Давлат Педагогика Университети, "Бритиш Американ Тобакко" қўшма корхонаси иштирок этмоқда. Улар томонидан дастурни бутун республика бўйлаб жорий этиш ва татбиқ этиш масалалари белгилаб олинган. Асосий мақсад — шахснинг ахлоқий-маънавий ва етакчилик сифатларини шакллантириш, уларни соғлом турмуш тарзи сари интилишларини рўёбга чиқаришдан иборатдир.

Юқоридаги барча мулоҳаза ва фикрлар яқинда Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия Университети қошидаги академик лицейда бўлиб ўтган "Ўсмир ва соғлом турмуш тарзи" семинар-кенгашида айтиб ўтилди.

Семинарни "Соғлом авлод учун" ҳукуматга қарашли бўлмаган халқаро хайрия жамғармаси раиси О. Мусулмонова очди ва олиб борди. Сўзга чиққан барча маърузачилар тарбиянинг узлуксизлигига эришиш, болалар онгида иллатларга нафрат уйғотиш учун, энг аввало, ҳамкорликда иш олиб бориш кераклиги хусусида сўзлашди.

Тошкент шаҳридаги академик лицей ва касб-ҳунар коллежларининг "маънавий-маърифий ишлар бўйича директор ўринбосарлари уч кун давомида турли тренингларда иштирок этиб, ушбу дастур маъно-моҳияти билан чуқур танишдилар.

Дастур муаллифи, педагогика фанлари доктори Д. Шарипова семинар қатнашчилари билан мулоқотлар олиб борди.

"Мен ўз йўлимни танладим" тарбиявий дастури йил давомида барча вилоятлар таълим муассасаларида жорий этилади.

Ш. МАДРАҲИМОВА

Ko'ngil bitiklari

СОҒЛОМ АВЛОДИ БЎЛ, ЎЗБЕКИСТОННИНГ

Юраклардан кўчган жажжи юраксан,
Ҳозирча ғунчадек мурғак гўдаксан,
Шу азиз юртимга сен энг кераксан,
Соғлом авлоди бўл, Ўзбекистоннинг.

Чароқлаб бошингдан офтоб айлансин,
Шу масъум чеҳрангдан моҳтоб айлансин,
Умрингда минг имон, савоб айлансин,
Соғлом авлоди бўл, Ўзбекистоннинг.

Болажон сен учун, мана порлоқ йўл,
Юртимнинг қўйнида ўсиб катта бўл.
Юртбошим сен учун тилар равон йўл,
Соғлом авлоди бўл, Ўзбекистоннинг.

Йўлларинг чироғи ўчмасин мудом,
Илм ол, изланнгин тинмайин ҳар дам,
Келажакда сенга лол қолсин олам,
Соғлом авлоди бўл, Ўзбекистоннинг.

Халқимнинг, юртимнинг иззатин сақла,
Онанг берган сутнинг ҳурматин сақла,
Шу азиз Ватанни авайлаб-асра,
Соғлом авлоди бўл, Ўзбекистоннинг.

ОНА

Онадир дунёда энг мўътабар зот,
Уни таърифлашга калом етмагай.
Оналар бор учун яшар одамзод,
Она деган бу ном мангу ўчмагай.

Ахир, оналар-ку, биз инсонларга
Жонларидан узиб, жон ато этган,
Бешикда ййраган мурғак гўдакка
Оқ сут берган, дилдан меҳр улашган.

Қоп-қора сочингга оқлар туширган
Эси йўқ болангнинг ўт гуноҳидан.
Ушбу кун байраминг, байрам қил сен ҳам,
Кечгил бир кунгина ташвишларингдан.

Волидам, фориғ бўл барча дардлардан,
Нурларга кўмилган нигоҳинг ўпай.
Сен менинг онамсан, гўзал аёлсан,
Юрган йўлларингга поёндоз бўлай.

АЁЛ

Булбул забонидай ширин тилларинг,
Мажнунтол баргидай узун сочларинг,
Хушбўйлик касб этар сенинг бўйларинг,
Раббимнинг энг олий неъмати — аёл!

Сен-ку бу дунёни тебратгувчи зот,
Сенинг меҳринг ила гўзалдир олам.
Сенинг қудратинг-ла тирик одамзод,
Жаннат фариштаси — бу сенсан, аёл!

Дунёнинг таянчи, суянчиғи — сен,
Юртимнинг давлати, олтин тожи — сен.
Оллоҳ мўъжизаси — бу сенсан аёл,
Назокату латофат — бу сенсан аёл!

Гулжаҳон НОМОЗОВА,
Навоий шаҳридаги 8-ўрта мактаб ўқувчиси

2001 yil — Onalar va bolalar yili

ЮРАГИНГ СОҒАЙСИН, БОЛАЖОН!

Дук, дук, дук... Кўкрак қафасингизнинг чап қисмида кечаю кундуз бетиним ишловчи юрак худди шундай садо беради. У уришдан тўхтар экан, бу кишининг ҳаёт билан, ёруғ олам билан видолашганидан далолат.

Бола дунёга келди, "инга"лаб, шовқин-сурон билан. Доялар унинг атрофида гиргиттон. Бу жажжи вужуддаги миттигина юрак энди она қорнида эмас, ёруғ жаҳонда тинимсиз ура бошлайди. Унга қанча йиллик умр насиб қилинган бўлса, юрак унга шунча йил беминнат хизмат қилади.

Янги меҳмон шифокор назоратида бўлиб, унинг нафас олиши, юрак уриши махсус асбобда эшитиб кўрилади. Ва шунда айрим болаларнинг юрагида шовқин борлиги сезилади. Юрак уришининг нормал эмаслиги болада порог борлигига бир ишорадир. Бутунжаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти Ер юзида туғилаётган 500 минг нафар боладан бир фоизида юрак пороги борлигини тасдиқловчи маълумотга эга. Бу жуда салмоқли кўрсаткич бўлмаса-да, ташвишланарли ҳол.

Тошкент Давлат педиатрия табобат институти клиникасининг болалар жарроҳлиги бўлими ҳозирги вақтда бундай дардни даволаш тажрибасига эга ягона марказ ҳисобланади. Бўлим 20 ўринли. Бу ерда Япониядан келтирилган, қиймати 2 млн. долларлик энг сўнгги русумдаги бемор ички аъзолари ҳақида зудлик билан ахборот берувчи асбоб-ускуналар ўрнатилган. Тегишли кнопкалар босилганда, экран боланинг юрак уришидан тортиб, овқат ҳазм қилиш жараёнидаги барча ҳолатларни намойиш этади. Бундан ташқари, қон айланиш, наркоз асбоб-ускуналари, жарроҳлик инструментлари бор.

Бўлимда туғма юрак пороги бор болалар муваффақиятли операция қилинмоқда. Аввало боланинг юрак уриши синчиклаб текширилади. Сўнгра унинг ота-онаси билан бамаслаҳат, фақат улар рози бўлган ҳоллардагина, операцияга тайёргарлик кўрилади. Шундан кейин у жарроҳлик столига ётқизилади.

Бўлим мудири, тажрибали жарроҳ Бобур Солиев қўлида операция қилинган болажонларнинг 70 фоизи бу дарддан батамом фориғ бўлишаётир. Доимий равишда мутахассис шифокор назоратида бўлиш, витаминли ва калорияли овқатланиш, умуман, алоҳида парвариш боланинг соғайиб кетишида катта аҳамиятга эга.

— Болаларнинг бу касаллик билан дунёга келиш сабаби нимада?— сўраймиз жарроҳ Бобур Солиевдан.

— Онанинг ҳомиладорлик даврида вирусли гепатит, камқонлик касалликлари билан оғриши ёки нимадандир қаттиқ сиқилиб, қўрқувга тушиши бунга сабаб бўлиши мумкин. Ҳомиладорлик даври аёлда ҳар томонлама мўътадил кечса, унинг фарзанди соғлом дунёга келади.

— Операциялар қанча вақт давом этади?

— Энг мураккаблари 2,5-3 соатга қадар чўзилади. Энг оддийлари эса 1,5-2 соатгача боради. Операцияларимиз икки хил усулда қилинади. Биринчиси, юрак атрофига кирмасдан ёпиқ турда бўлиб, бунда беморга наркоз берилади, лекин юрак тўхтатилмайди. Иккинчисида эса юрак очиқ ҳолда қўйилади ва сунъий равишда тўхтатилиб, унинг нормал ишлашига тўсқинлик қилаётган ҳолат бартараф этилади. Бу усулда унинг қон айланиш ҳаракати махсус аппаратда ҳар лаҳза кузатиб борилади.

— Юрак операциясидан кейинги ҳолатда бемор боланинг аҳволи ўнгланишида нималар қилинади?

— Дастлабки кунларда унга дармон бўлувчи товуқ шўрва, новвот чой ичирилади. Кейинчалик сал ўзини тутиб олгач, калорияли, углевод ва оқсил моддаларга бой таомларга ҳам ўтилаверади. Беморнинг жароҳати ҳар куни очилиб, тегишли дори-дармонлар малҳам сифатида қўйилади.

Андижон вилоятининг Андижон туманидан бу ерга ёрдам истаб келган 8 ёшли Музаффар Жабборовнинг операциядан чиққанига бир ҳафта бўлган. Катта онасининг таъкидлашига қараганда, унинг аҳволи кескин ўнгланиб, юрак уриши нормаллашган, уйқусизлик чекинган.

Қашқадарёлик жувон, 3 яшар Нодирбек Қурбоновнинг онаси ҳам 3 соатлик операциянинг муваффақиятли чиққанини таъкидлади. Илоҳо, зурриёдингизнинг юраги соғайгани сизни шу вақтга қадар безовта этган жонсаракликни, саросима ва қўрқувни нари сурган бўлсин.

Бобур Солиев суҳбат асносида 300 тача операцияга бош бўлганини айтиб қолди. Эзгу ниятда қўлига жарроҳлик асбобларини тутган шифокор учун бу одатдаги ҳол бўлиб кўринса-да, ўзгалар андак қўрқув ва талвасага ҳам тушади. Ўзгалар шуни унутмаслиги ва шуни ҳис қилиши керакки, операция столига ётқизилган болажонлар ҳам барча тенгқурлари каби соғлом юракка эга бўлишлари керак.

"Юрагингнинг соғайиши тарафдоримиз". Болалар юрак жарроҳлиги бўлимининг мудири Бобур Солиев ва унинг ҳамкасблари нажот истаб келган ҳар бир болани шундай мулозамат билан кутиб оладилар.

Ҳулкар ТЎЙМАНОВА

Суратда: Бобур Солиев операциядан чиққан бемор бола ёнида.

Xullas...

МАШИНАГА "ОШИҚУ БЕҚАРОРЛАР"

Америкада эркаклар ҳаддан ташқари "севадиган" нарса, бу уларнинг ўз автомашиналаридир. "Прогрессив инсуранс" суғурта компанияси ўтказган сўровнома натижалари шуни кўрсатдики, 516 нафар америкаликларнинг 45 фоизи шахсий автомашиналарисиз яшолмас экан. 10 фоиз киши ўз рафиқаларини машина олдида бир пулга ҳам олмайди. Ҳаттоки 6 фоизининг кўзига болалар ҳам кўринмайди.

Рейтер агентлиги бундан-да салмоқлироқ рақамларга дуч келишган. 84 фоиз америкалик ўз "машъуқа"ларини жуда ҳам "севади". 32 фоиз киши эса ўз "севгили"ларига от ҳам қўйишга улгурган.

Бундай сўровнома, агар бизда ўтказилса, Американики сингари рақамларга дуч келишимиз аниқ. Ўзини сенлаб, машинасини сизлайдиган жаноблар бизда оз дейсизми?

"ТЕМИР ОТ"НИНГ УСТУНЛИГИ

Ҳукумат даражасидаги бундай мусобақалар камдан-кам ҳолларда ўтказилади. Таллинлик журналистларга давлат раҳбарлари томонидан берилган топшириқда "Таллин—Нарва" йўналиши бўйича қатнайдиган автобусдан фойдаланиш самаралими ёки поезд афзалмикан, деган мақсад қўйилди.

Бир вақтнинг ўзида ва битта манзилда йўлга чиққан автобус ва поезд белгиланган манзилга эсон-омон етиб келди. Аммо турли вақтларда. Автобус 7 соату 8 дақиқада етиб келган манзилга "темир от" 4 соату 1 дақиқада пайдо бўлди. Журналистлар текшируви автобус ўрнида поезддан фойдаланиш мақсадга мувофиқ эканлигини кўрсатди.

ЭГОВНИ ҚЎЛИНГГА ОЛ

Тольяттида ташкил қилинган таълим ассоциациясига университет, институт, техникум ва касб-ҳунар билим юртларининг 1-курс талабалари аъзо бўлишмоқда. Мақсад россиялик ёшларнинг касб-ҳунар эгаллашларига ёрдам бериш. Ассоциация ташкилотчилари, ҳаттоки, эгов ушлашни ҳам билмаган талабаларни бирлаштирганликларидан хурсанд.

ana shunaqa gaplar...

Sport maydonchasi

ДОН КИНГ ХИТОЙДА

Дон Кингнинг Хитойда ўз рақиби билан кечадиган жангидан сўнг WBA йўналиши бўйича янги чемпион аниқланадиган бўлди. Рақиб 3 март куни аниқланади. Лас-Вегасда ўтадиган Эвандер Холифильд ва Джон Руис ўртасидаги учрашув ғолиби Дон Кингга қарши ёз ойларида рингга тушади.

РОМАРИО "НУСХАСИ"

Ҳақиқий футбол юлдузи ҳисобига шоҳона яшаб юрибди. Ромарио яшайдиган Рио-де-Жанейрода яна бир Ромарио пайдо бўлган ва "ҳақиқий"сининг ҳисоб рақамидаги пуллардан чекланмаган миқдорда фойдаланишга ҳам улгурган. Ўзининг спорт оламидаги "омад"идан руҳланган футболчи бу масалага жиддий қарамаган.

СТАДИОНДА ИЧИЛМАЙДИ

Япония ҳукумати 2002 йил жаҳон чемпионати мусобақалари давомида "Оврупача қилиқлар" авж олмаслиги учун қатъий чоралар кўриш ниятида. Яъни футбол ишқибозлари нафақат уйингоҳ магазинларида, балки, яқин атрофдаги савдо шахобчаларидан ҳам спиртли ичимликлар топа олмайдилар. Бу масала 1 апрелда расман кўриб чиқилади.

ДОПИНГГА ҚАРШИ

Куба раҳбари Фидел Кастро допингга қарши марказ очди. Энди допинг балосидан ташвишда бўлган спортчилар бу марказга бемалол келаверадилар. 2,6 млн. доллар эвазига қурилган ушбу муассаса мамлакатга ҳар йили 350 минг доллар фойда келтиради.

"ФУТБОЛ-2002" ГА ЧИПТАЛАР

Интернет орқали сотила бошланди. Сотув ФИФАнинг қатъий назорати остида бўлади. Чипталар сотуви билан шуғулланувчи "Байрон Пи-Эл-Си" директори Джон Паркернинг таъкидлашича, бир уринишда билет ололмасликдан хавотирланиш ўринсиз. Агар қайта ҳаракат қилинса, навбатдаги партияда чиптали бўласиз.

КИЧКИНТОЙ КУРАШЧИЛАР

—Жойларда академик лицей ва касб-ҳунар коллежларининг янги шаклдаги таълим муассасаси том маънодаги маданий-маърифий ва маънавий марказ бўлишига эришиш даркор. Фарзандларимизнинг жисмонан соғлом, маънавий пок бўлиши учун уларда ахлоқий фазилатларни таркиб топтиришда спортнинг роли беқиёсдир. Мактабгача таълим муассасаларида жисмоний тарбия машғулотлари қизиқарли ташкил этилса, кичкинтойлар мурғаклик давридаёқ спортнинг ўзлари қизиққан турлари билан шуғуллансалар, ижобий натижаларга эришилиши шубҳасиз.

Тошкент Ислом университетининг спорт залида "Фарзандлари соғлом юрт қудратлидир" шиори остида Шайхонтоҳур туман мактабгача таълим муассасалари тарбияланувчилари иштирокида белбоғли кураш бўйича мусобақа бўлиб ўтди. Беллашув туман ҳокимияти ҳамда "Зийнат" спорт хайрия жамғармаси ҳамкорлигида ташкил этилди.

— Беллашувда тумандаги 43 та болалар боғчаларининг ёш полвонлари иштирок этдилар, — деди мусобақа бош ҳаками Шоакром Исроилов. — Анжуманни ўтказишдан мақсад, нуридийдаларимизни маънавий-маърифий қадриятлар, спорт турлари билан кичик ёшдаёқ таништириш, миллий спорт турларига қизиқиш уйғотиш ва шу орқали уларни баркамол инсон бўлиб вояга етишларига замин ҳозирлашдир. Мусобақалар боғчаларда вақтинча эмас, балки давомий бўлиши таъминланса, яхши бўлар эди.

Ғоят қизиқарли ўтган мусобақада Жамшид Ваҳобов (187-боғча) I, Акмал Мўминжонов (243-боғча) II, Абдушукур Опиев (461-боғча) III ўринни эгалладилар.

Белбоғли кураш беллашуви ғолиблари I, II, III даражали диплом, кубок, спортга оид анжомлар каби эсдалик совғалари, шунингдек, Тошкент Ислом университети томонидан теннис коптоги, "Ўзбекистон теннис тарихи ҳақида" китоби билан тақдирланди.

Дилбар ХЎЖАЕВА

Суратларда: (1-бетда) миллий кураш мусобақасидан лавҳалар акс эттирилган.

Равиль АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

QUTLOV

Азиз ва меҳрибон ҳамкасбимиз Йўлдош НАБИЕВ!

Сизни тажрибали ва севимли бошланғич синф ўқитувчиси сифатида яхши биламиз. Болаларга берган меҳрингиз нурлари юзлаб дилларни ёриштирмоқда. 55 ёшингизда ҳам ҳамон бардамсиз. Бу тетиклик Сизни асло тарк этмасин. Муваффақиятлар тилаб

Шўрчи туманидаги 25-мактаб жамоаси ва оила аъзоларингиз

САМИМИЙЛИК ҚАЙДА ҚОЛДИ?

Самимийлик, ширин калом инсон маънавиятининг қай даражада эканлигини билдирувчи нишонадир. Халқимиз ана шу хислатни ўзида мустаҳкам мужассам этганлиги сабабли бошқа халқлардан ажралиб туради. Эрталаб трамвайга чиқдим. "Ҳали кўрасан, яхмалакда сирпаниб, оёғинг синиб ўласан. Йўл ҳақини тўламадинг, тешиб чиқади", деб жаҳл аралаш айтилган хитоблар эътиборимни тортди. Вазиятни кузатдим. Юқоридаги гапларни кондуктор ўзидан бир неча ёш катта аёлга айтган экан. Шунда бир йўловчи: "Эй, яхши ният қилсангчи, эрталабдан бақирмасдан" дея гапга аралашди. Йўловчилар эса: "Аяжон, агар ҳужжатингиз ҳақиқатан ҳам қонуний бўлса, нега бир кўз югуртириб, текшириши учун қўлига бермаяпсиз?" деб аёлдан сўрашди. Ҳалиги йўловчи аёл эса: "Мен уни жуда яхши биламан, чунки бир қанча йўловчиларнинг ҳақиқий бўлган ҳужжатларини йиртиб, бу ҳақиқий эмас дея, йўл ҳақини талаб қилганини кўрганман. Шунинг учун ҳужжатимни қўлига бермадим", дея мулойимлик билан жавоб қайтарди. Бир қарашда оддийгина туюладиган бу ҳол ҳақида бир ўйлаб кўрингга? Ўша пайтда менинг ҳам кўнглимдан "кондуктор йўловчи хотиндан яхши гап билан ҳужжатнинг ҳақиқий ёки қалбаки эканлигини сўраса бўлар эди-ку" деган фикр ўтди. Наҳотки, ўша кондуктор ўз касб маданиятини ўзлаштириб олиши мумкин бўлмаса. Ахир, улар доим омма билан мулоқотда бўладилар-ку!

Азиз газетхон, ушбу ҳолатда кимни айблаш мумкин? Ўз вазифасини бажараётиб, жаҳл устида ўзидан катта аёлга бақирган кондукторними ёки ҳужжатнинг ҳақиқий эканлигини текшириш учун унинг қўлига бермаган йўловчинимми? Кексаларимизнинг айтишларича, эрта тонгдаги нохуш кайфият инсонни бутун кун давомида таъқиб этар экан. Шундай экан, эрта тонгданоқ бу беш кунлик сизу биздан қолиб кетар дунёда кимларнингдир кўнглини оғритишга не ҳожат?

Райҳон ХОЛМУРОДОВА,
талаба

accels · PIE Partners in Education · AMERICAN COUNCILS FOR INTERNATIONAL EDUCATION ACTR · ACCELS

Тошкент вилояти ҳамда Тошкент шаҳри маориф ходимлари диққатига!

"Таълимда ҳамкорлик" дастури

Халқаро Таълим бўйича Америка Кенгашлари АКСЕЛСнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси фуқарошуносликни ўқитишга қизиққан ўрта таълим муассасалари, педагогика университети, олий ўқув юрти педагогика факультетлари ўқитувчилари ҳамда ўрта таълим муассасалари маъмурий ходимлари учун мўлжалланган янги дастурнинг очилишини эълон қилади. Танловнинг 10 нафар ғолиби Америка мактаб ўқитувчилари билан ҳамкорликда ишлаш учун 7 ҳафтага АҚШга борадилар.

Анкеталар 2001 йил 15 мартгача қабул қилинади.

Анкета ва қўшимча маълумот учун қуйидаги манзил бўйича мурожаат қилишингиз мумкин:
АКСЕЛСнинг бош офиси: Тошкент, 700031, Конституция кўчаси, 68-уй. Тел.: 152-12-81; 152-12-86 e-mail: general@actr.bcc.com.uz

Ушбу дастурга АҚШ ҳукумати ҳомийлик қилади.

ЎзМУ Компьютер технологиялари факультети жамоаси Ҳисоблаш математикаси ва Математик моделлаштириш кафедраси доценти Ғайбулла Исматуллаевга рафиқаси

Гавҳар ИСМАТУЛЛАЕВА

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ҳамза тумани халқ таълими бўлими ва туман таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси қўмитаси туман халқ таълими бўлими услубчиси

ИСМАТУЛЛАЕВА Гавҳар

вафот этганлиги муносабати билан унинг оиласига ҳамда қариндош-уруғларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Ma'rifat

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БЎРИБОЕВ, Шукур ЖОНБОЕВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўъмонжон РАҲИМЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Йўлдош САИДЖОНОВ, Ҳулкар ТЎЙМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.
МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси,32.
ТЕЛЕФОНЛАР: Қабулхона — 136-54-10, масъул котиб — 136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-54-23.
Газета материаллари таҳририятда терилди IBM компьютерида
Лилия БИНАШЕВА саҳифалади.
Навбатчи муҳаррир: Аҳмад ОТАБОЕВ,
навбатчи Баҳодир ЭЛИБОЕВ.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида № 20 рақам билан 12 июнь 1998 йилда рўйхатга олинган.
ИНДЕКС: 149, 150. Г-2117. Тиражи 38.273.
Г. 1 2 3 4 5 6 Ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Босишга топшириш вақти — 20.00.
Топширилди —